

בגדי הכהונה כדוגמא לעולמות העליונים

1. מדרש תנחומא (בובר) פרשת פקודי סימן ב

שנאמר אלה פקודי המשכן משכן העדות, מהו משכן משכן שתי פעמים, אמר ר' (שמעון) [שמואל] נתמשכן ב' פעמים על ידם, אמר ר' ישמעאל זה סימן לכל באי עולם שאין סליחה אלא לישראל בלבד, משכן העדות עדות הוא לכל באי עולם שהקב"ה נתרצה לישראל, משל למה הדבר דומה, למלך שנשא אשה, והיה מחבבה ביותר, כעס עליה והניחה, והיו שכינותיה אומרות לה אינו חוזר עליך, לאחר ימים נתרצה לה המלך, ונכנס [עמה] לפלטין שלו, ואכל ושתה, ולא היו שכינותיה מאמינות שנתרצה לה, והיה ריח בשמים עליה, מיד ידעו שנתרצה המלך לה, כך הקדוש ברוך הוא חבב את ישראל, והביאם לפני הר סיני, ונתן להם את התורה, וקרא אותם מלכים, לסוף ארבעים יום עשו את העגל, ואמרו אלה אלהיך ישראל (שמות לב ד), באותה שעה אמרו אומות העולם אין הקדוש ברוך הוא מתרצה להם עוד, כיון שעמד משה ונתפלל עליהם, א"ל הקדוש ברוך הוא סלחתי כדברך (במדבר יד כ), ולא עוד אלא שאני משרה שכינתי עליהם וביניהם, והכל יודעים שמחלתי להם, שנאמר ועשו לי מקדש [ושכנתי בתוכם] (שמות כה ח).

2. במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה ד סימן ח

אדם הראשון היה בכורו של עולם וכיון שקירב קרבנו שנא' (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס לבש בגדי כהונה גדולה שנא' (בראשית ג) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם בגדי שבח היו והיו הבכורות משתמשין בהם כיון שמת אדם מסרן לשת שת מסרן למתושלח כיון שמת מתושלח מסרן לנח עמד נח והקריב קרבן שנא' (שם /בראשית/ ח) ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו' מת נח ומסרן לשם וכי שם היה בכור והלא יפת היה בכור שנא' אחי יפת הגדול ומפני מה מסרן לשם מפני שצפה נח שלשלת האבות עומדת ממנו ותדע לך ששם היה מקריב שנא' (שם /בראשית/ יד) ומלכי צדק מלך שלם וגו' וכי כהונה לו ניתנה והלא לא ניתנה כהונה אלא משעמד אהרן מהו שהוא אומר כאן והוא כהן מפני שהיה מקריב בכהנים מת שם ומסרה לאברהם וכי אברהם היה בכור אלא מפני שהיה צדיק נמסרה לו הבכורה והקריב שנא' (שם /בראשית/ כב) ויעלהו לעולה תחת בנו מת אברהם ומסרה ליצחק עמד יצחק ומסרה ליעקב וכי יעקב בכור היה אלא שאת מוצא שנטלה יעקב מן עשו בערמה אמר לו (שם /בראשית/ כה) מכרה כיום את בכורתך לי את סבור שמא על חנם אמר יעקב לעשו שהוא ימכור לו את הבכורה לאו אלא שהיה יעקב מבקש להקריב ולא היה יכול מפני שלא היה בכור אמר עשו מה אני מבקש מן הבכורה הזאת שנא' (שם /בראשית/ כ"ה) הנה אנכי הולך למות וגו' באותה שעה נתנבא עליו יחזקאל ואמר לו (יחזקאל לה) אם לא דם שנאת ודם ירדפך וכי שונא היה עשו את הדם הרי כמה צדיקים הרג הרי כמה חסידים הרג והוא אומר אם לא דם שנאת ודם ירדפך אלא אמר לו אם לא דם הקרבן שנאת שהיה בכור והבכורות מקריבין לפיכך ודם ירדפך באותה שעה כיון שלקח יעקב את הבכורה התחיל מקריב שנא' (בראשית לה) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל וגו' ועשה שם מזבח וגו' וכן בשעה שהקריב משה בסיני הבכורות הן הקריבו שנא' (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל וגו' מהו נערי הבכורין שבבכורות ויעלו עולות הא למדת שלא היה אדם מקריב אלא הבכורות וכיון שעשו ישראל אותו המעשה אמרו יבאו הבכורות ויקריבו קרבנות לפניו שנא' (שם /שמות/ לב) וישכימו ממחרת ויעלו עולות ויגישו שלמים אמר להם האלהים אני נתתי פרוקפי לבכורות ועשיתי אותן גדולים בעולם וכפרו בי ועמדו והקריבו לפני העגל הרי אני מוציא את הבכורות ומכניס את בני לוי לפיכך אמר האלהים למשה שימנה אותן שנא' (במדבר ג) פקוד את בני לוי, א"ר יהודה הלוי מי לחשך שהוציא האלהים את הבכורות מן הקרבן והכניס את בני לוי שנא' קח את הלויים תחת מי תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני ה' אמרו רבותינו לה"ד לטרפסיטים של מדינה שנמצא אחריו דבר של זיטמא ידע המלך ואמר לאפרכוס שלו הוציא אותו והכנס אחר תחתיו אעפ"כ נמצא אותו השולחני חייב קטבלטון אמר המלך מי שירש מקומו יפרע עליו מה שהוא חייב כך הבכורות היו גדולים בעולם ועמדו והקריבו לפני העגל אמר האלהים יצאו הבכורות ויכנסו בני לוי אעפ"כ היו הבכורות חייבין כליה אמר האלהים יבואו בני לוי ויפדו אותן לפיכך אתה מוצא הלויים פודין את הבכורות הה"ד קח את הלויים וגו' ואת בהמת הלויים תחת בהמתם כי פטורין כהנים ולויים לפדות בכוריהם מבכור אדם ומבכור חמור דאיתקש לבכור אדם דכתיב

אך פדה תפדה וגו' ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה אבל מבכור בהמה טהורה לא אלא קדוש הוא מהו והיו לי הלויים אני ה' נאמן אני לשלם להם שכר טוב על שקידשו שמי בעגל.

3. תלמוד בבלי מסכת יומא דף עב עמוד א

רבי חמא בר חנינא: מאי דכתיב את בגדי השרד לשרת בקדש. אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט.

4. תלמוד בבלי מסכת יומא דף סט עמוד א

והתניא: בעשרים וחמשה [בטבת] יום הר גזרים [הוא], דלא למספד. יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר אמר להם: מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך. כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה, ופגעו זה בזה. כיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. - אמר להם: למה באתם? - אמרו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך גויים להחריבו? - אמר להם: מי הללו? - אמרו לו: כותיים הללו שעומדים לפניך. - אמר להם: הרי הם מסורים בידיכם. מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסיהם, והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים. כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו, וזרעוהו כרשנין. כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו. ואותו היום עשאוהו יום טוב.

5. תלמוד בבלי מסכת זבחים דף פח עמוד ב

ואמר רבי עיני בר ששון: למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה? לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין. כתונת מכפרת על שפיכות דם, שנאמר: וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם. מכנסים מכפרת על גילוי עריות, שנאמר: ועשה להם מכנסי בד [לכסות] (את) בשר ערוה. מצנפת מכפרת על גסי הרוח. מנין? אמר רבי חנינא: יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה. אבנט מכפר על הרהור הלב, היכא דאיתיה. חושן מכפר על הדינין, שנא': ועשית חושן משפט. אפוד מכפר על עבודת כוכבים, שנאמר: אין אפוד ותרפים. מעיל מכפר על לשון הרע. מנין? א"ר חנינא: יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע. וציץ מכפר על עזות פנים, בציץ כתיב: והיה על מצח אהרן, ובעזות פנים כתיב: ומצח אשה זונה היה לך.

6. [רבינו] בחיי ויקרא פרק ח

ויתן עליו את הכתנת ויחגור אותו באבנט וגו'. בגדי כהונה סדר לבישתן כך הוא: כתנת, אבנט, מעיל, אפוד, חשן, מצנפת, ציץ הזהב, והנה הם שבעה שהיה משה מלבישן לאהרן ונותן עליו, ועם המכנסים שהיו לובשין הם עצמן תחלה הן שמונה. וסדר לבישתן כסדר שבעה רקיעים: מכנסים שהיו לכסות בשר ערוה כנגד הרקיע הראשון שבו לבנה שהוא מכסה לאהל העולם השפל (בראשית, ו) "בשגם הוא בשר", כתנת כנגד הרקיע שבו כוכב, אבנט כנגד הרקיע שבו נוגה, מעיל כנגד הרקיע שבו חמה, אפוד כנגד אפודת הרקיע שבו מאדים, חושן כנגד הרקיע שבו צדק, ולכך היו בכפלו אורים ותומים שהיו מצודקין בדבריהם, מצנפת שהיה עליון בראש כנגד הרקיע שבו שבתאי שהוא עליון על כל השבעה, והכתוב קראו "ראש כוכבים", הוא שכתוב: (איוב כב, יב) "וראה ראש כוכבים כי רמו", ציץ שכתוב בו: "קדש לה", כנגד כסא הכבוד שהוא למעלה משבעה.

7. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד א

בהראתו את עשר כבוד מלכותו אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה: כתיב הכא יקר תפארת גדולתו וכתוב התם לכבוד ולתפארת.

8. אסתר רבה (וילנא) פרשה ד סימן ב

אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא אם מתקיימת עצתו של רשע זה מי מקריב לפניך, כרשנא מי מקריב לפניך פר בן שנה, שתיר מי מקריב לפניך שתי תורים, אדמתא מי בונה לפניך מזבח אדמה, כד"א (שמות כ') מזבח אדמה תעשה לי, תרשיש מי לובש בגדי כהונה ומשמש לפניך, כמד"א (שם) /שמות/ כ"ח) תרשיש שהם וישפה, מרס מי ממרס לפניך את העופות, מרסנא מי ממרס לפניך את

הסלתות, ממוכן מי מכין לפניך את המזבח, כמה דאת אמר ויכינו את המזבח על מכונתו, אותה שעה אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, בני הם רעי הם קרובי הם אוהבי הם בני אוהבי הם שהוא אברהם דכתיב זרע אברהם אוהבי מרומם אני קרנם כמד"א (תהלים קמ"ח) וירם קרן לעמו,

9. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי סימן ב

בששי נברא אדם שנאמר (בראשית א) ויברא אלהים את האדם בצלמו בכבוד יוצרו, ובמשכן כתיב אדם שהוא כהן גדול שנמשח לעבוד ולשמש לפני ה',

10. זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף ר"ז עמוד א

פתח ואמר (חגי ב') לי הכסף ולי הזהב נאם יי' היינו דכתיב (תהלים קט"ו) השמים שמים ליי' בכמה אתר אסתכלנא באלין מאני דקודשא דכתיב (ויקרא ט"ו) בגדי קדש הם וכתוב (שמות כ"ח) ועשו בגדי קדש מאי קדושה הכא אלא הכי תנינן קדושה אינון בכל אתר, וכתוב בגדי קדש הם, ועשית בגדי קדש כגוונא דלעילא דתניא כהן גדול לעילא כהן גדול לתתא לבושין דיקר לעילא לבושין דיקר לתתא ומה דלא אמר כסף ונחשת לאתר אחרא אסתליקו דכתיב (שם כ"ז) כל עמודי החצר סביב מחושקים כסף וגו' וכתוב ואדניהם נחשת דאינון מאני שמושא לאשתמשא משכנא בהו, אבל הכא באלין לבושין דיקר לא בעי לאשתמשא בהו ב"נ אחרא בר מכהנא רבא דרבו משח קודשא על רישיה דכתיב (שם כ"ח) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת דבאינון לבושין דמי לגוונא דלעילא,

11. שמונה קבצים / קובץ א / תשעה.

תשעה. דרך הקודש בנויה היא על יסוד ההשויה, שהאדם משהו את דרכו הפרטית לדרך ד' העליונה. וזה נוהג בדברים שהשויתם היא השויה מעשית ושכלית, כהליכה בדרך ד', במדות טובות, וכל מצות התורה והשכל, שהם כולם נובעים מההתרוממות של דמיון צורה ליוצרה, ונוהג גם כן בתוכן של דמיון, שכח המדמה מסדר את הענין על פי תכונתו בגדריו. וכל מה שיתקדש האדם והעם יותר, וכחו המדמה יהיה יותר מטהור, ויותר חזק, תחזק בו התביעה של ההשויה הדמיונית, ומזה יצאו המון דרכי חסידות נאים ומתוקנים לשלום הציבור על פי דרכי היופי של סדרי עבודה והידורי מצות. ומתפצלים מזה ארחות צדיקים של קדושי עליונים לכל אחד ואחד לפי מעלת נשמתו, ולפי עושר החיים של כח דמיונו, שגם בו מתגלה אור חי העולמים, המחיה חיים בכל ערכי חייהם כולם. ההוד והתפארת של נוי של עולם שבבית המקדש, הדר בגדי כהונה, קדושת הגוף וטהרתו לכל אחד ואחד לפי ערכו, כל אלה הסתעפות מצד הערך הגדול שיש לכח הדמיון הבריא והחזק, העומד בגדרו, ועושה את תפקידו בעולם, בתור לבוש מתוקן להאורה האלהית העליונה, המופיעה על האורה הנשמטית והשכלית שבאדם ובעולם בהדר גאון עוזה. ופה הוא הצורך הגדול של המשקל, להבחין בין דמיון לדמיון ובין יופי ליופי. ואורח צדיקים כאור נוגה, פלגותא דשערי, שורה בזוהר עליון זה.

12. עולת ראיה / חלק א / עמוד קכג

ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו. אע"פ שכך היא ההלכה, שכל ארבעת הבגדים צריכין להיות בעבודה זו, "ר"ש אומר ממשמע שנאמר בד שומעני ד' כלים" (ספרא), מ"מ פרט הכתוב את הכתונת ואת המכנסים, אלה המכפרים, הכתונת על שפיכת דמים, שסגולתה לעצור את תכונת המזג הכעסני, שיש בו משום קלקלה נפשית, הקשורה ברתיחה גופנית, שצד הרוחני המקולקל מתגבר בה, והמכנסים מכפרים על ג"ע, תכן של קלקול שצד החמרי מתגבר במזגו על היסוד הרוחני, ושניהם הם נעשים שקטים, מזדככים מזוהמתם, בסגולתה של יקידת העולה על מוקדה. ומתקשרת הקדושה עם יושר המדות המעשיות, ברמז וערך של הכח החמרי התמציתי, שנשאר מכל מפעלה של היקידה. וכדי לסמן פעולה קדושה זו ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו, אלה הכלים המקודשים, בגדי קדש הנקיים, הפועלים את פעולתם להלביש את הנפש הכללית, השרויה במעבי חמריותה, תכונות אציליות נאות וטהורות, מתוך השפעתה של אש הקדש ביקודה, ושל העולה, העולה היא על מוקדה. והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח, ושמו אצל המזבח. הפעולה, ששלהבת אש הקודש עושה על תכונת האדם בעת מפעלה, היא נעלה מכל ארח חיים טבעיים וחברותיים של האדם. כל זמן שהפעולה היא על המזבח, הרי היא מתעלה מכל דוגמא אנושית, ואי אפשר שיתנהג על ידה העולם האנושי במפעליו הקבועים. וכדי לרשם את הרשם, של השארת השפעת הקדושה על תכונת המזג והרוח החמרי שבגויה, גם בארחות החיים שרק סמוכים הם לתכן הקדש בהיותם ישרים, אבל לא על המזבח בעצם מושג הקדש הוא המקום שלהם, כדי לתמם חזון קדש אוצר חיים זה, והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח, ושמו אצל המזבח, להיות שם שמור וגנוז עומד ברשם קדושתו, בלא הפרעה, ואע"פ שנעשה מצותו בקדושתו הוא עומד, "ושמו שלא יפזר" (פסחים כ"ו).